

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 8^{ΗΣ} ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1976

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΝΙΚ. Κ. ΛΟΥΡΟΥ

ΙΑΤΡΙΚΗ. — *Ἡ Ἱατρικὴ δὲν εἶναι θετικὴ ἐπιστήμη, ὑπὸ Νικ. Κ. Λούρου*.*

Ἡ αὐτογνωσία ἀπαιτεῖ ἀπὸ καιροῦ σὲ καιρὸ τὴν ἀνασκόπηση.

Ἄν μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ περιοριστῶ σήμερα στὴν κλινικὴ καὶ νὰ μὴ συμπεριλάβω τὴν ἐρευνητικὴ ἱατρικὴ, θὰ σημειώσω ὁλόκληρη σειρὰ ἀπὸ παρατηρήσεις ποὺ κλονίζουν τὰ παραδοσιακὰ καὶ δογματικὰ δεδομένα καὶ ὁδηγοῦν σὲ ἀμφισβητήσεις καὶ ἀναγκαῖες ἴσως ἀνακατατάξεις, σημαντικὲς γιὰ τὴν πρακτικὴ ἐφαρμογή.

Ἐξαιρετικὴ σημασία ἀποδίδεται σήμερα στὴ **στατιστική**, ὥστε αὕτὴ ν' ἀποτελεῖ τὸν ὁδηγὸ καὶ ἔλεγχο τῆς ἐκτελέσεως. Οἱ στατιστικὲς ἐν τούτοις εἶναι πειθήνια ὄργανα ὀρισμένων κατευθύνσεων ποὺ ἐπιτρέπουν ἐξαιρέσεις σχετικὲς ἴσως μὲ τὸν νόμο τῶν πιθανοτήτων, σημαντικὲς ὅμως γιὰ τὸν ἐκτελεστὴ τῶν συμπερασμάτων καὶ τὸ ἀνθρώπινο ἀντικείμενο. Ὁ ἠλεκτρονικὸς ἀριθμητὴς (Computer) ἀποβλέπει στὴν ἀκρίβεια τοῦ ὑπολογισμοῦ, ἀλλὰ κατευθύνεται ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινο ἐρώτημα ποὺ τίθεται, ὥστε καὶ ἐδῶ εἰσχωρεῖ κάποια ἐπιφύλαξη γιὰ τὸ στατιστικὸ ἀποτέλεσμα. Ὅμως ὁ στερεοτυπισμὸς τῆς μηχανῆς δὲν διαθέτει τὴν εὐελιξία τοῦ ἀνθρώπινου ἐγκέφαλου ποὺ δὲν ἀποκλείεται βέβαια νὰ τύχει νὰ ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὴν ἀντικειμενικότητα. Ἀλλὰ ἀποτελεῖ συνάμα καὶ διορθωτικὴ ἀσφαλιστικὴ ἰσορροπιστικὴ δικλείδα ποὺ δὲν διαθέτει ἡ μηχανή.

Ἀβεβαιότητα ἐπικρατεῖ καὶ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς **διαγνώσεως** ὅσο καὶ ἂν αὕτὴ στηρίζεται σὲ κλινικὰ συμπτώματα καὶ δοκιμασίες καὶ σὲ ἐργαστηριακὰ στοιχεῖα ποὺ ἐν τούτοις συμβαίνει νὰ εἶναι ἀπατηλά. Ἡ διαφορετικὴ λεγόμενη διάγνωση προσπαθεῖ ν' ἀντιδιαστείλει συγγενικὰ κλινικὰ φαινόμενα ποὺ παρουσιάζονται σὲ διαφορετικὲς παθήσεις, ὅχι ὅμως πάντα μὲ ἐπιτυχία. Τὰ ἐργαστηριακὰ στοιχεῖα εἴτε ἀπὸ τὸν παραδοσιακὸ παρασυρμὸ τῆς ρουτίνας, εἴτε καὶ σὲ

* NIC. C. LOUROS, *La médecine n'est pas une science positive.*

περίπτωση εξαιρέσεως από τον κανόνα, τυχαίνει να οδηγήσουν σε επικίνδυνες παρεξηγήσεις και παρερμηνείες.

Ἡ πρόγνωση τῆς ἐξελίξεως τῆς παθήσεως στηρίζεται βέβαια στὴν κλινικὴ πείρα ποὺ καὶ αὐτὴ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰ συχνὰ ἀμφίβολα ἐπιστημονικὰ δεδομένα. Ἀλλὰ μήπως δὲν ἐπηρεάζεται καὶ ἀπὸ τὶς ἀτομικὲς ἀντιλήψεις τοῦ ἐξεταστοῦ καὶ τὶς κριτικὲς ικανότητές του; Ἡ περιπτωσιολογία καθιλώνεται στὴ μνήμη τοῦ θεραπευτοῦ καὶ ἀσκεῖ τὴν ἐπίδρασή της, στὴ διαγωγή του ἀδιάφορο ἂν παρεμβαίνει καὶ ἡ τύχη. Ἡ αἰσιοδοξία ἢ ἀπαισιοδοξία εἶναι ὑποκειμενικὰ κριτήρια καθὼς καὶ οἱ ἀντιδράσεις τοῦ ἀρρώστου. Ἀκόμη καὶ στιγμαία διάθεση ἢ ἀδιαθεσία τοῦ γιατροῦ θὰ τύχει νὰ δημιουργήσει ἀπατηλὲς συνθήκες ποὺ δύσκολα αὐτοδιαψεύδονται χωρὶς νὰ τραθεῖ ἡ κακῶς νοούμενη φιλοτιμία.

Τέλος καὶ ἡ θεραπευτικὴ ἀγωγή δὲν ἐξαρτᾶται μόνο ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴ φαρέτρα τῶν μέσων τῆς ἐποχῆς, ἀλλὰ ἡ ἔνδειξη καὶ ἐπιτυχία της σχετίζονται καὶ μὲ τὴν ἀντοχὴ τοῦ ἀρρώστου ἀλλὰ καὶ τοῦ παθολογικοῦ στοιχείου ἀπέναντι στὴν ἐπιθετικὴ θεραπευτικὴ προσπάθεια.

Ἀς σημειωθεῖ ἡ τεράστια ποικιλία τῶν θεραπευτικῶν μέσων, τόσο φαρμακευτικῶν ὅσο χειρουργικῶν καὶ ἀκτινολογικῶν, ἀπ' ὅπου θὰ ἀντληθεῖ τὸ σχῆμα ἢ ὁ συνδυασμὸς τῆς θεραπευτικῆς ἀγωγῆς. Τὰ φαρμακευτικὰ μέσα ἀντιπροσωπεύονται δυστυχῶς ἀπὸ ὑποσχέσεις ὀνομάτων, ποὺ ἐκλέγει μὲ ἀόριστη συχνὰ ἐλπίδα ὁ θεραπευτής, ἀφοῦ προέρχονται βέβαια ἀπὸ τὴν ἀντικειμενικὴ προσπάθεια, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ οἰκονομικὸ συμφέρον τῆς φαρμακευτικῆς βιομηχανίας.

Ἡ χειρουργικὴ ἐπιτυχία ἢ ἀποτυχία ὀφείλεται στὴν ὀρθὴ ἢ ἀπατηλὴ διάγνωση καὶ ἔνδειξη τῆς ἐφαρμογῆς, στὴν τεχνικὴ ικανότητα καὶ πείρα τοῦ χειρουργοῦ, ἀλλὰ καὶ στὴν κάπως προβληματικὴ ἀντοχὴ τοῦ εὐαίσθητου σαρκίου τοῦ ἀρρώστου. Ἡ ἀστάθεια αὐτῶν τῶν στοιχείων προβάλλεται χαρακτηριστικὰ σὲ μιὰ περίπτωσι βεβαιωμένου καρκίνου τῆς μήτρας ποὺ μοῦ ἀνέθεσαν νὰ χειρουργήσω κάποτε στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖς καὶ ποὺ ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ ἀναφέρω.

Ἡ σοβαρὰ ἐγχείριση συνάντησε ἀπρόβλεπτα στοιχεῖα προχωρημένης φυματιώσεως ποὺ παρ' ὅλη τὴν λεπτομερειακὴ ἐξέταση ἀπὸ πέντε ἔμπειρους γυναικολόγους καὶ παρ' ὅλα τὰ κατάλληλα ἐργαστηριακὰ διαγνωστικὰ μέσα, εἶχε ἐντελῶς διαφύγει ἀπὸ τὴν διάγνωση. Καρκίνος λοιπὸν τῆς μήτρας ἀλλὰ καὶ ἀπρόβλεπτος κρυφὸς συνδυασμὸς φυματιώσεως μὲ σημαντικὴ ἐπίπτωση ἀπάνω στὴ διάγνωση, τὴν πρόγνωση, τὴν ἔνδειξη τῆς ἐγχειρίσεως καὶ τὸ θεραπευτικὸ ἀποτέλεσμα. Εὐτυχῶς ἡ ἄρρωστη ἐπιζεῖ ὕστερα ἀπὸ 14 τῶρα χρόνια. Θὰ μπορούσε ὅμως νὰ εἶχε μείνει καὶ στὸ χειρουργικὸ τραπέζι. (Ἀλλὰ νὰ καὶ γιατί οἱ χειρουργοὶ εἶναι ἐπιρρεπεῖς σὲ καρδιακὰ ἐμφράγματα!)

Ἐξ ἄλλου ἡ ἀκτινοθεραπεία διεξάγεται πάντα στὸ σκοτάδι μὲ βάση τὴν πείρα καὶ τὴν ἐλπίδα, ἀσταθεῖς δηλαδὴ παράγοντες. Ὡστε ἐπιφυλάξεις ἐπιβάλλονται ἀπὸ τὰ μηχανήματα, τὴν ἀντίδραση τοῦ ἄρρωστος, τὴν ἐξέλιξη τῆς ἐπιστήμης καὶ τῇ σύνεση.

Ἀπ' ὅσα πολὺ συνοπτικὰ ἀνέφερα παραπάνω προκύπτει, νομίζω, ἀβίαστα τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ κλινικὴ ἱατρικὴ δὲν πρέπει νὰ θεωρεῖται θετικὴ ἐπιστήμη. Ὅπως ἄλλωστε καὶ ὁ Poincaré εἶπε γιὰ τὴ γεωμετρίαν ὅτι δὲν εἶναι «ἀληθινὴ ἀλλὰ χρήσιμη» καὶ ὁ Brouwer γιὰ τὴ λογικὴ ὅτι «δὲν εἶναι ἀληθινὴ καὶ ὄχι πάντα χρήσιμη». Σπεύδω ὅμως νὰ συμπληρώσω πὺς τοῦτο δὲν σημαίνει πὺς πρέπει νὰ κλονίζεται ἡ ἐμπιστοσύνη πρὸς τὸν μεγάλο αὐτὸ κλάδο τῆς ἀνθρώπινης διανοήσεως, τὴν Ἱατρικὴν, πού κάθε μέρα φανερώνει τὶς δυνατότητές του. Σὲ μιὰ ἐποχὴ ὥστόσο ὅπου ὁ ἄνθρωπος κατόρθωσε νὰ διασπᾷ τὸ ἄτομο, νὰ περπατεῖ στὴ σελήνη καὶ νὰ διυλίζει τὸν κώνωπα, ἐπιβάλλεται ἡ κριτικὴ θεώρηση τῶν ἀποτελεσμάτων καὶ ἡ ἀδιάκοπη ἀναπροσαρμογὴ τῶν ὅπλων τοῦ ἀγῶνα πού διεξάγεται γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων τοῦ ἀνθρώπου.

Οἱ τρεῖς συμβαλλόμενοι παράγοντες εἶναι βέβαια ὁ ἄρρωστος, ὁ θεραπευτὴς καὶ τὰ μέσα πού βρίσκονται ἐκείνῃ τῇ στιγμῇ στὴ διάθεσή του. Ἀπὸ τὸν κατάλληλο συνδυασμὸ θὰ ἐξαρτηθεῖ ἡ ἐπιτυχία.

Ἡ κοινωνία ὅμως πρέπει νὰ κατανοεῖ καὶ τὴν ποικιλομορφία τῶν κριτηρίων πού βρίσκονται στὸ πεδίο αὐτῆς τῆς μοναδικῆς μάχης τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε νὰ ἐπιδιώκεται στὸ πλάτος πού ἀπαιτεῖται ἡ ἐξυπηρέτηση τῆς ἁμυνας καὶ ἡ προμήθεια τῶν μέσων. Ὅπως ἀποδεικνύουν πρόσφατα θλιβερὰ παραδείγματα, ὁ πόνος καὶ ὁ κίνδυνος ὁδηγοῦν δυστυχῶς στὴν ἀφέλεια τῆς ἐλπίδας, στὴν ἀπώλεια τῆς ἀπαιτούμενης σοβαρότητας ἀλλὰ καὶ στὴ ζημιὰ πού ἀκολουθεῖ τὴν ἀπιστίαν πρὸς τὴν ἐπιστήμη.

Πρωταρχικὴ προϋπόθεση ἀποτελεῖ ἡ ἱατρικὴ ἐκπαίδευση καὶ ἡ ὑπαρξὴ συγχρονισμένων νοσηλευτικῶν ἰδρυμάτων καὶ τῶν ἐξαρτημάτων τους. Ἀποτελεῖ ὑποχρέωση τῆς Πολιτείας νὰ παρέχει καὶ στίς δύο περιπτώσεις ἄφθονα τὰ ὑλικά μέσα. Τὸ «*primum vivere deinde philosophari*» ἃς ἀκουστεῖ μὲ ὅλη τὴν ἔνταση πού χρειάζεται ἀλλὰ καὶ ἃς εἰσακουστεῖ ἀπὸ τοὺς προϋπολογισμούς. Πρῶτα νὰ ζήσει ὁ ἄνθρωπος καὶ ἔπειτα τὰ ἄλλα.

Καὶ ἃς ἐπαναληφθεῖ ἄλλη μιὰ φορὰ πὺς δὲν ὑπάρχουν παθήσεις ἀλλὰ ἄνθρωποι ἄρρωστοι πού χρειάζονται ἀπέραντη στοργὴ σὰν ὁλοκληρωμένες ὄντοτες καὶ ὄχι μόνο σύμφωνα μὲ τὴν ἐνδεχόμενα παρεξηγημένη συμπτωματολογία, τὰ συχνὰ ἀλληλοσυγκρουόμενα ἐργαστηριακὰ εὐρήματα καὶ μὲ τυποποιημένες θεραπευτικὲς ἀγωγὲς πού ὀνομάζονται καὶ δόκιμες.

Οἱ ἐπιφυλάξεις ποὺ ἔχω διατυπώσει παραπάνω δὲν ἀντιπροσωπεύουν θέσεις ἀρνητικές ἢ στατικά ἀπαισιόδοξα ἐπιχειρήματα. Θ' ἀποτελοῦσε παραδοξολογία καὶ ἴσως ἀνοησία ἢ ἀμφισβήτηση τῆς ἀξίας τῆς καταπληκτικῆς ἐξελίξεως τῆς ἱατρικῆς καὶ τῶν μέσων ποὺ δημιουργεῖ κάθε μέρα μὲ συχνὰ θαυματουργικά ἀποτελέσματα γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀρρώστου. Ἀπεναντίας οἱ παρατηρήσεις μου ἀποβλέπουν σὲ κάποια συνειδητοποίηση τῆς πραγματικότητας καὶ στὴν ἱατροφιλοσοφικὴ ἀνακατάταξη τῶν ἀντιλήψεων μὲ τὸν συνδυασμὸ ἀπὸ τὴν μιὰ πλευρὰ τῶν γνώσεων καὶ τῆς ἐλευθέρης ἀλλὰ πειθαρχημένης αὐτοκριτικῆς καὶ λογικῆς, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τῆς διαισθήσεως φαντασίας καὶ ἐμπνεύσεως ποὺ θ' ἀποτελοῦν πάντα τὰ πρωταρχικά προνόμια τῆς διανοήσεως. Γιὰ νὰ διοχετεύεται ἡ ἐξέλιξη πρὸς τὸ νόημα τῆς προόδου ἀπαιτεῖται ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη αὐστηρὰ προσήλωση στὴν ἠϋξημένη εὐθύνη τοῦ ἀνθρώπου ἀπέναντι στὸ μέλλον καὶ τὴν ἐπιβίωσή του.

Οἱ διανοητικές του ἱκανότητες ποὺ ἔχουν ἀποδειχθεῖ ἀπὸ τὰ ταχυδακτυλουργικά (μὲ τὴν καλὴ σημασία τοῦ ὄρου) ἐπιστημονικά του κατορθώματα, ἐπιβάλλουν τὴν ἔρευνα τοῦ ἀγνώστου ὑποστρώματος τῶν δημιουργημένων δογματικῶν ἀφετηριακῶν στηριγμάτων του, μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἀντλήσεως τῶν πληροφοριῶν τῶν πραγματικῶν βάσεων ποὺ κρύβονται ἀκόμα στὸ σκοτάδι τοῦ ἀγνώστου, ὥστε νὰ ἐξυπηρετεῖται θετικώτερα ὁ ἄνθρωπος καὶ νὰ στερεώνεται σταθερώτερα στὸν πλανήτη ὅπου ἔχει προορισθεῖ νὰ ζήσει.

Ἡ μεγάλη φιλοσοφικὴ διάνοια τοῦ Skakespeare (καὶ ἂς μὴν ἦταν Ἑλληνας ἀλλὰ γονιμοποιημένος ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ σοφία), ἐκφράζει στὸν «Ἐμπορὸ τῆς Βενετίας» τὴν ἀδιάκοπη ἀνησυχία τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν ἀκόλουθη χαρακτηριστικὴ περικοπή:

᾽Αλλὰ ποῦ τὸ ἔπιασα, ποῦ τὸ βρῆκα ἢ ἔφτασα ἕως ἐκεῖ;

᾽Απὸ ποιοῦ ὕλικὸ εἶναι φτιασμένο, ἀπὸ ποῦ γεννήθηκε;

Αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ μάθω».

Ὅσοι τυχαίνει νὰ συμμερίζονται αὐτὲς τὲς ἀνησυχίες ἂς βοηθήσουν στὴν ἀναζήτηση τῆς ἀλήθειας καὶ πρὸς τὴν κατεύθυνση τῶν πυλῶν τῆς γνώσεως. Καὶ ἂς πλουτίσουν τὸν ἄνθρωπο μὲ ἀποκαλύψεις πολύτιμες γιὰ τὴ στερέωσή του ἀπάνω στὸν πλανήτη μας. Γιατὶ ἡ στερέωση αὐτὴ δὲν μπορεῖ νὰ ἀναζητηθεῖ μὲ μόνο κεντρόφυγες κατακτήσεις ἀλλὰ πρὸ πάντων μὲ κεντρομόλες κατανοήσεις τῆς ὑποστάσεώς του. Καὶ θὰ ἰσχύει πάντα τὸ αἰώνιο ἀπόφθεγμα τοῦ Χίλωνα: «Γνῶθι σαυτόν».

R É S U M É

En sa qualité de Professeur de Gynécologie, l'auteur présente des arguments concernant la statistique, le diagnostic, le pronostic, la thérapeutique chirurgicale et médicamenteuse, pour prouver que l'application de la Médecine Clinique n'est point une science positive puisqu'elle dépend de deux éléments labiles et susceptibles à des changements, le malade et le médecin.